

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії

**Характерні особливості та відмінності китайсько-українського
синхронного перекладу**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «бакалавр»
студентки IV курсу
освітньої програми/спеціальності
035.065 Філологія
(східні мови та літератури
(переклад включно)),
перша – китайська, ОПП «Китайська
мова і література та переклад,
англійська мова»,
Чащиної Анни Андріївни
Науковий керівник:
к. пед. н., асист. Савченко А. С.
Рецензент:
к. філол. н., асист. Маковська М.А.

«Допущено до захисту»
Протокол засідання кафедри мов і літератур
Далекого Сходу та Південно-Східної Азії
Протокол №11 від 24.05.23

Завідувач кафедри _____ Н.Ісаєва

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ В ЛІНГВІСТИЦІ	6
1.1. Сутність синхронного перекладу	6
1.2. Різниця між професійним синхронним перекладом та іншими типами перекладів	10
Висновки до першого розділу	16
РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЇ ТА ТАКТИКИ КИТАЙСЬКО - УКРАЇНСЬКОГО СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ	19
2.1. Основні засоби та техніка синхронного перекладу в умовах ускладненого китайсько-українського спілкування	19
2.2. Прийоми китайсько-українського синхронного перекладу	24
Висновки до розділу 2	32
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ КИТАЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ	36
3.1. Труднощі китайсько-українського синхронного перекладу	36
3.2. Основні вимоги до професійного синхронного перекладу	45
Висновки до третього розділу	50
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56

ВСТУП

Перекладацька діяльність являє собою складний процес, у якому необхідно враховувати безліч лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників. Ці чинники включають такі аспекти, як тип перекладу і форма його подання, вимоги до точності та повноти перекладу, функціонально-стилістична або жанрова спрямованість тексту, володіння перекладачем технічною термінологією та його орієнтація в конкретному дискурсі. Крім того, важливими є індивідуально-психологічні характеристики перекладача, такі як вік, інтелектуальні здібності, швидкість запам'ятовування, адаптація до професійної ситуації та вміння користуватися технічними засобами перекладу.

Учені вивчали природу перекладацької діяльності з різних боків. Наприклад, складено типологічні класифікації видів перекладу, проаналізовано психологічні особливості процесу перекладу, розглянуто морально-етичні норми та закони, що регулюють професійну поведінку перекладача, вивчено професійні вимоги до фахівця з перекладу та умови, в яких здійснюється перекладацька діяльність.

Наукова проблема: Дослідження характерних рис та відмінностей китайсько-українського синхронного перекладу. Синхронний переклад - це складний процес передачі значення висловлювання з однієї мови іншою без затримок. Однак, коли йдеться про переклад між китайською та українською мовами, виникають унікальні виклики, пов'язані з лексичними, граматичними та культурними відмінностями між цими двома мовними системами.

Актуальність дослідження обумовлена кількома факторами:

-Розвиток китайсько-українських економічних, політичних та культурних зв'язків: В останні роки спостерігається посилення взаємодії між Китаєм та Україною у різних сферах. Розширення двосторонньої торгівлі, туризму, освітніх та культурних програм потребує ефективного обміну інформацією та

комунікації між двома мовними спільнотами. Вивчення особливостей синхронного перекладу між китайською та українською мовами допоможе покращити взаєморозуміння та успішну взаємодію між представниками обох країн.

-Зростання інтересу до китайської мови та культури: Китай є однією з провідних світових економічних держав і інтерес до вивчення китайської мови та культури зростає у багатьох країнах, включаючи Україну. Професійні перекладачі, які працюють у сфері синхронного перекладу, повинні бути готовими до особливостей та складнощів, пов'язаних із перекладом між цими двома мовами. Дослідження характерних особливостей та відмінностей китайсько-українського синхронного перекладу буде актуальним для фахівців у галузі перекладу та лінгвістики, а також для всіх, хто вивчає або планує вивчати китайську мову.

-Технологічний прогрес та сучасні засоби комунікації: Сучасні технології, такі як відеоконференції, онлайн-платформи та спеціалізоване програмне забезпечення значно спрощують синхронний переклад. Однак для досягнення високої якості перекладу між китайською та українською мовами необхідно враховувати їх унікальні особливості та відмінності. Дослідження в цій галузі допоможе розробникам та фахівцям у галузі технічного забезпечення створити більш точні та ефективні інструменти для синхронного перекладу між цими двома мовами.

Мета дослідження: Вивчення та аналіз особливостей та відмінностей, що виникають при синхронному перекладі між китайською та українською мовами.

Завданнями цієї роботи є:

-уточнити сутність синхронного перекладу;

-провести відмінність між професійним синхронним перекладом та іншими видами синхронного перекладу;

- узагальнити основні засоби та прийоми синхронного перекладу в контексті складної китайсько-української комунікації;
- систематизувати прийоми китайсько-українського синхронного перекладу;
- обґрунтувати труднощі китайсько-українського синхронного перекладу;
- узагальнити основні вимоги до професійного синхронного перекладу.

Об'єктом дослідження є процес синхронного перекладу.

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні засади синхронного перекладу китайської мови.

Методики та методи дослідження:

- аналіз літератури;
- порівняльний аналіз перекладів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ В ЛІНГВІСТИЦІ

У цьому розділі дипломної роботи розглядаються теоретичні основи синхронного перекладу в лінгвістиці. Синхронний переклад є складним і багатограним процесом, що вимагає не тільки відмінного знання мов, а й глибокого розуміння лінгвістичних принципів і механізмів перекладу. У цьому розділі ми проведемо аналіз основних теоретичних концепцій, пов'язаних із синхронним перекладом, і розглянемо їхнє застосування в практиці професійних перекладачів і лінгвістів.

1.1. Сутність синхронного перекладу

Синхронний переклад - це різновид усного перекладу, за якого думки викладаються двома мовами паралельно. Перекладач перекладає практично одночасно з мовленням мовця, з невеликою затримкою в кілька синтагм. Цей вид перекладу передбачає сприйняття інформації з вихідного тексту, її аналіз і збереження в короткочасній пам'яті, а також усне відтворення мовою перекладу, а також вимагає координації та синхронізації, оскільки вони відбуваються майже одночасно [30, с.96].

Існує кілька підвидів синхронного перекладу. Перший - професійний синхронний переклад, який здійснюється з використанням спеціальної техніки. Перекладач перебуває у звуконепроникній кабіні, окремо від того, хто говорить, і отримує інформацію через навушники. Одночасно він або вона перекладає інформацію, отриману через мікрофон, яку аудиторія в залі сприймає через навушники. Інший підтип - усний переклад пошепки, за якого перекладач шепоче переклад низьким голосом одночасно з оратором. Для цього часто використовують мікротелефонні пристрої. Третій підтип - читання, за якого перекладач аналізує і відтворює текст мовою перекладу. У цьому підтипі сприйняття й аналіз оригінального тексту відбувається майже одночасно з його

передачею в перекладі, і перекладач, який вимовляє ту чи іншу синтагму, одночасно спостерігає за наступною [34, с.29].

У перекладознавстві (І.С. Алексєєва, С.Є. Максимов, Г.В. Чернов, О.Ф. Ширяєв) і в теорії мовленнєвої діяльності (О.М. Леонтєв, І.А. Зимняя) синхронний переклад розглядають як діяльність, яка реалізується через виконання взаємопов'язаних дій. Ці дії складаються з фази орієнтації в умовах перекладацького завдання та пошуку (вибору) перекладацького рішення, фази здійснення (реалізації) перекладу та фази контролю [37, с.10].

Фаза орієнтації в умовах перекладацького завдання та пошуку (вибору) перекладацького рішення надзвичайно важлива для успішного виконання синхронного перекладу. Перекладач здатний передбачити можливий образ мови, що перекладається, беручи до уваги різні чинники, такі як місце, учасники, тематика тощо [32, с.68].

Ця здатність людського мозку "передбачати реальність" називається "антиципація" і відіграє ключову роль у синхронному перекладі. Вона дає змогу перекладачеві передбачити мовленнєвий сигнал і сформулювати семантичну гіпотезу, що уточнюється завдяки його/її попередньому досвіду, ситуації спілкування та контексту мовленнєвого повідомлення [4, с.25].

Фаза орієнтації включає кілька етапів, таких як сприйняття слухової субстанції (звуків та інтонації), розуміння змісту повідомлення та прогнозування подальшого перебігу висловлювання. Щойно оратор починає говорити, перекладач сприймає фрагмент тексту, виокремлює найважливіші особливості змісту і форми та на цій основі обирає оптимальне перекладацьке рішення [30, с.97].

Після досягнення "поворотної точки", коли перекладач вирішує почати переклад, розпочинається другий етап, який полягає у формулюванні висловлювання мовою перекладу відповідно до прийнятого рішення. Це охоплює семантичне

формулювання змісту, граматичне та синтаксичне оформлення висловлювання, а також акцентування та інтонацію.

Ці перші дві фази, орієнтація та ухвалення рішення, зазвичай тривають лише кілька секунд. Час між сприйняттям мовлення мовця і початком перекладу зазвичай становить 3-7 секунд. Третя фаза, контроль і самокорекція, включає в себе оцінку точності виконаного перекладу. Самокорекція в синхронному перекладі трапляється рідко, але якщо перекладач помітив помилку, то краще виправити її, не перериваючи потоку мовлення або під час невеликої паузи мовця [30, с.97].

Таким чином, робота синхронного перекладача характеризується послідовними кроками, які відбуваються один за одним. Цей аспект робить процес усного перекладу передбачуваним і структурованим.

Синхронний переклад вимагає паралельних процесів прослуховування вихідної мови, розв'язання завдань усного перекладу та виконання перекладу. Ця координація досягається за допомогою механізму синхронізації, який розподіляє увагу між різними компонентами перекладацької діяльності. Важливо відзначити роль синхронізації в забезпеченні успішного синхронного перекладу.

Щоб зробити процес усного перекладу ефективним, перекладач використовує різноманітні стратегії, як-от фрагментація промови оратора, використання готових конструкцій, еквівалентів або кліше. Ці підходи допомагають швидше знаходити перекладацькі рішення та надають процесу усного перекладу структуру [27, с.6].

Крім того, для успішної синхронізації необхідне глибоке розуміння ситуації спілкування, коли перекладач передбачає мету, тему та зміст промови оратора. Зосередження уваги на цих аспектах і постійний розвиток та уточнення прогнозів у процесі перекладу є важливими складовими успішного усного перекладу.

Ще однією особливістю синхронного перекладу є обмежений простір для маневру перекладача. На відміну від інших видів перекладу, де предметом перекладу є речення або більші одиниці тексту, у синхронному перекладі перекладач працює з інтонаційними та смисловими одиницями, такими як синтагми, ритмічні групи або синтаксичні блоки. Ця особливість ставить перед перекладачем особливі завдання і вимоги, оскільки ці невеликі одиниці мають бути перекладені швидко і точно без втрати їхньої смислової цілісності [32, с.19].

У синхронному перекладі часові характеристики також мають велике значення, оскільки усний переклад відбувається в режимі реального часу, тобто з тією самою швидкістю, з якою оратор вимовляє вихідний текст. Це висуває додаткові вимоги до перекладача в плані швидкості опрацювання і сприйняття інформації, пошуку відповідних перекладацьких рішень і їх реалізації. Перекладач повинен ухвалювати рішення і забезпечувати перебіг мовлення протягом 1-3 секунд, що вимагає високого рівня концентрації та здатності працювати в умовах дефіциту часу [20, с.5].

Синхронний переклад також характеризується лінгвістичними особливостями, зокрема, трансформацією синтаксичної структури тексту та компресією. Трансформація синтаксичної структури зумовлена необхідністю перекладати мовлення частинами, які зазвичай менші за речення. Це вимагає від перекладача ухвалювати рішення щодо синтаксичної структури висловлювання та його лексичного наповнення, покладаючись здебільшого на перші компоненти. Таким чином, синтаксична організація тексту мовою перекладу може відрізнитися від синтаксичної організації текстів, перекладених в інших контекстах, за ступенем схожості із синтаксичною структурою вихідного тексту.

Крім того, синхронний переклад вимагає поєднання в часі та дотримання темпу мовлення оратора. Це змушує перекладача скорочувати обсяг тексту цільовою мовою, видаляючи інформаційні надлишки з мови оратора. Така компресія дає

змогу перекладачеві зберігати темп і ритм мовлення, забезпечуючи високу швидкість і продуктивність процесу синхронного перекладу [34, с.25].

Ці лінгвістичні особливості синхронного перекладу вимагають від перекладачів відповідних навичок і вмінь для успішного виконання цього виду перекладу [37, с. 106].

1.2.Різниця між професійним синхронним перекладом та іншими типами перекладів

У цій роботі ми порівняємо професійний синхронний переклад з іншими видами перекладу.

Переклад відрізняється від конспектування, переказу та інших форм відтворення тексту тим, що це процес відтворення єдності змісту і форми автентичного тексту. Тому під час перекладу з однієї мови на іншу необхідно враховувати вплив одних і тих самих логіко-семантичних чинників, щоб забезпечити смисловий зміст тексту, зберігши при цьому його стилістичні, експресивні та інші особливості відповідно до норм конкретної мови[38, с.49].

Саме тут постає проблема типології та класифікації видів перекладу. Окремі види перекладу мають як спільні риси, зумовлені єдиним лінгвістичним механізмом перекладацької діяльності, так і специфічні особливості. Так, окремі види перекладу можуть припускати модифікацію процесу перекладу, надаючи особливого значення досягненню вищого рівня еквівалентності, або, навпаки, можуть припускати відхід від максимально можливого ступеня семантичної схожості та включати певні елементи адаптації.

Виходячи з цього, існує дві основні класифікації видів перекладу: за характером перекладних текстів і за характером мовленнєвих актів перекладача в процесі перекладу. Перша класифікація пов'язана з жанрово-стилістичними особливостями оригіналу, друга - з психолінгвістичними особливостями мовленнєвих актів у письмовому та усному мовленні [13, с.52].

Жанрово-стилістична класифікація перекладів залежно від жанрово-стилістичних особливостей оригіналу передбачає два функціональні типи перекладу: художній (літературний) переклад та інформативний (спеціальний) переклад [13, с.52].

Літературний переклад - це переклад художніх творів, який відрізняється від інших видів літератури тим, що в ньому домінує одна з комунікативних функцій мови, а саме художня, естетична, поетична[36, с.10].

Інформативний переклад - це переклад текстів, основною функцією яких є передача конкретної інформації або знань, а не здійснення художнього або естетичного впливу на читача. До таких текстів належать усі матеріали наукового, ділового, суспільно-політичного, побутового характеру тощо [13, с.13].

Психолінгвістична класифікація перекладу враховує спосіб сприйняття оригінального тексту і спосіб створення перекладеного тексту та ділить перекладацьку діяльність на письмовий переклад і усний переклад.

Письмовий переклад - це різновид перекладу, за якого мовні твори, що пов'язують акт міжмовної комунікації (вихідний і перекладений тексти), присутні в процесі перекладу у вигляді фіксованих текстів, до яких перекладач може неодноразово звертатися [13, с.55].

Усний переклад - це вид перекладу, за якого вихідний текст і переклад перебувають у нефіксованій формі, що унеможлиблює для перекладача прочитати частину вихідного тексту на даний момент і порівняти або виправити переклад після цього. Усний переклад містить у собі такі техніки, як синхронний і послідовний переклад. Синхронний переклад - це особливий вид усного перекладу, під час якого переклад здійснюють одночасно (із затримкою у 2-4 секунди), поки співрозмовник слухає мовця. Послідовний усний переклад - це вид усного перекладу, за якого перекладач розпочинає усний переклад після того, як оратор закінчив говорити, якщо він закінчив усю або частину своєї

промови. Обсяг фрагмента, що підлягає перекладу, може варіюватися від одного висловлювання до тексту значної довжини, який вимовляє оратор протягом 20-30 хвилин і більше [13, с.55].

Основні відмінності між усним і письмовим перекладом полягають у типі текстів, з якими доводиться мати справу перекладачеві в кожному з цих видів перекладу. Під час письмового перекладу фахівець-перекладач перекладає одне речення оригіналу на інше, але в його розпорядженні перебуває весь текст оригіналу, кожне речення є окремою одиницею цього тексту. Усний переклад, навпаки, вимагає негайного зворотного зв'язку і передання змісту тексту оригіналу, без можливості повернутися до нього або внести зміни. Усний переклад відбувається одночасно зі сприйняттям вихідного тексту, що робить цей процес складнішим і вимагає високого рівня концентрації та швидкої реакції.

Класифікація видів перекладу слугує для спеціалізації перекладачів у певних видах перекладацької діяльності. Деякі види перекладу, особливо переклад науково-технічних, газетних та інформаційних матеріалів, що становлять великий теоретичний і практичний інтерес, потребують більш детального теоретичного аналізу. Під час розроблення конкретних теорій перекладу, що розглядають види та підвиди перекладу на основі психолінгвістичної класифікації, особливу увагу приділяють різним аспектам усного перекладу, особливо синхронного [6, с.191].

Психолінгвістична класифікація перекладу ґрунтується на відмінностях у характері мовленнєвих актів перекладача, тому науковий опис того чи іншого виду перекладу містить не тільки лінгвістичні, а й психолінгвістичні чинники. Умови усного перекладу, особливо синхронного, обмежують досягнення максимальної еквівалентності та можуть призвести до втрат інформації як під час сприйняття оригіналу перекладачем, так і під час вибору варіанта перекладу [34, с.30].

Метою синхронного перекладу є передача змісту та суті тексту з однієї мови на іншу. Однак процес синхронного перекладу відрізняється від послідовного. Під час синхронного перекладу перекладач відтворює текст одночасно з його сприйняттям, тому немає змоги користуватися довідниками чи словниками або обмірковувати остаточне формулювання речення. Синхронний переклад зазвичай використовується на заходах із невеликою кількістю учасників, таких як виставки, семінари, судові слухання або ділові переговори.

З огляду на ці відмінності, важливо розуміти, що письмовий та усний переклад мають різні характеристики і що кожен із них вимагає від перекладача відповідних навичок і підходу.

Синхронний переклад, з іншого боку, виконується без перерв. Це означає, що перекладач говорить одночасно з людиною, слова якої перекладаються. У результаті під час синхронного перекладу відбувається багаторазове стиснення фраз, заміни та використання термінів, що може знизити рівень перекладу [6, с.107].

Інша особливість полягає в тому, що окремі сегменти тексту, які перекладаються, не стикаються один з одним. Перекладач не може заздалегідь знати, що буде сказано далі мовою перекладу. Кожна з вимовлених фраз має бути перекладена індивідуально.

Інша особливість полягає в тому, що синхронний переклад має здійснюватися одночасно в кількох напрямках. Тут особливо важлива здатність перемикатися. І останнє, але не менш важливе - стресостійкість, оскільки завдання мають бути освоєні одразу і без розумового напруження.

У синхронному перекладі дуже важливі особисті якості перекладача, його увага, інтелект, пам'ять і креативність. На курсах синхронного перекладу в університетах студентів вчать, що "перекладач має знати все" або прагнути до цього. Звісно, професіонал має час прочитати протокол зборів, конференції чи семінару, але промова не повідомляється перекладачеві заздалегідь. Це

відбувається ще й тому, що деякі оратори виголошують промову спонтанно та імпровізовано [33, с.136].

Перевага усного перекладу полягає в тому, що перекладач може отримувати зворотний зв'язок (також невербальний) як від джерела тексту, так і від одержувача. Це полегшує йому/їй розуміння та переклад почутого. Крім того, він/вона може попросити автора сказаного перефразувати або повторити речення, щоб поліпшити розуміння. На жаль, це неможливо під час письмового перекладу.

Серед професійних перекладачів синхронний переклад є найвищою дисципліною усного перекладу, оскільки це найскладніший і водночас найбільш творчий вид усного перекладу [34, с.5].

Згідно з чинними міжнародними стандартами, максимальне робоче навантаження усного перекладача становить 2 години. Це означає, що вони працюють за формулою "2 через 2": 2 години в одного перекладача, потім 2 години в іншого, таким чином, вони підміняють один одного.

Синхронний переклад відбувається одночасно з промовою оратора. Синхронні перекладачі зазвичай працюють в ізольованих, спеціально обладнаних кабінах, на великих дипломатичних зустрічах або міжнародних конференціях. Через високе емоційне та розумове навантаження перекладачі часто працюють у парі протягом 30-60 хвилин [30].

Синхронний переклад - один із найбільш технічно складних видів усного перекладу. Його особливістю є одночасний переклад із промовою мовця. У промові оратора немає пауз, і перекладач повинен працювати в режимі реального часу. Це створює враження, що оратор говорить рідною мовою слухача.

Синхронний переклад вимагає спеціального обладнання та допоміжних засобів, щоб перекладач міг працювати ефективно. Існують різні типи обладнання для синхронного перекладу, включно зі стаціонарними системами та бездротовим

обладнанням. Під час синхронного перекладу перекладач стоїть у спеціальній кабіні й надягає звуконепроникні навушники, щоб не заважати тому, хто говорить, своїм голосом. Переклад передається у вуха слухачів через систему посилення.

На міжнародних конференціях синхронний переклад може здійснюватися одночасно кількома мовами, водночас слухачам пропонується тільки переклад їхньою рідною мовою для кращого розуміння інформації.

Для синхронного перекладу потрібно щонайменше два перекладачі, які змінюють один одного кожні півгодини. Кількість перекладачів, доступних для синхронного перекладу, все ще обмежена. Це пов'язано не тільки з необхідним володінням іноземною мовою, а й з високим рівнем концентрації та розумової витривалості. Слід зазначити, що професія синхронного перекладача вважається однією з найвимогливіших у світі [39, с.1639].

Навички, необхідні для синхронного перекладу, вражають своєю складністю. Під час усного перекладу в мозку відбувається безліч процесів, і іноді здається, що зробити все це одночасно - непосильне завдання. Проте зі сторони може здатися, що це легко. Однак усі знають, як важко буває вивчити іноземну мову. Синхронний переклад вимагає не лише ідеального володіння всіма нюансами мови. Тут немає місця коливанням і можливості для роздумів та аналізу. Синхронний переклад - це переклад, який звучить із запізненням лише на кілька слів порівняно з мовою оригіналу. Часто оратор виголошує свою промову в запаморочливому темпі, не дозволяючи перекладачеві заздалегідь побачити структуру його виступу. Без контролю і підготовки перекладач повинен швидко вловити суть сказаного і водночас перекласти його елегантно і правильно. При цьому перекладач має не просто перекладати слово за словом, а інтерпретувати промову так, щоб слухач її зрозумів.

Висновки до першого розділу

В цьому розділі розглядається синхронний переклад як різновид усного перекладу, де перекладач викладає думки паралельно двома мовами. Синхронний переклад вимагає сприйняття, аналізу та збереження інформації в короткочасній пам'яті, а також усного відтворення мовою перекладу. Текст описує різні підвиди синхронного перекладу, такі як професійний синхронний переклад, усний переклад пошепки та читання.

Синхронний переклад розглядається як діяльність, що включає взаємопов'язані дії, такі як орієнтація, пошук перекладацького рішення, здійснення перекладу та контроль. Фаза орієнтації має велике значення для успішного виконання синхронного перекладу, оскільки перекладач повинен передбачити мовленнєвий сигнал та сформулювати семантичну гіпотезу.

Процес синхронного перекладу складається з послідовних кроків, що відбуваються один за одним, що робить його передбачуваним і структурованим.

Синхронний переклад вимагає координації паралельних процесів прослуховування, розв'язання завдань перекладу та виконання самого перекладу.

Ця координація досягається за допомогою механізму синхронізації, який розподіляє увагу між різними компонентами перекладацької діяльності

Синхронний переклад є складною формою усного перекладу, яка вимагає від перекладача швидкого сприйняття і аналізу інформації, глибокого розуміння контексту та мети комунікації. Цей вид перекладу характеризується обмеженим простором для маневру та роботою зі смисловими одиницями. Важливою складовою успішного синхронного перекладу є вміння швидко та точно передавати смислову цілісність мовлення, забезпечувати перебіг мовлення в реальному часі та ухвалювати рішення в умовах обмеженого часу. Лінгвістичні особливості синхронного перекладу включають трансформацію синтаксичної структури та компресію тексту. Для успішного виконання синхронного перекладу перекладач повинен мати відповідні навички, вміння та високий рівень концентрації.

Переклад відрізняється від конспектування та переказу, оскільки передбачає відтворення єдності змісту і форми автентичного тексту. Під час перекладу необхідно враховувати логіко-семантичні чинники, щоб забезпечити збереження смислового змісту тексту разом з його стилістичними та експресивними особливостями відповідно до конкретної мови.

Різні види перекладу мають спільні риси, пов'язані з лінгвістичним механізмом перекладацької діяльності, а також мають свої специфічні особливості. Це може означати модифікацію процесу перекладу для досягнення вищого рівня еквівалентності або, навпаки, відхід від максимальної семантичної схожості та включення елементів адаптації.

Зазначається, що існує дві основні класифікації видів перекладу: за характером перекладних текстів і за характером мовленнєвих актів перекладача. Перша класифікація пов'язана з жанрово-стилістичними особливостями оригінального тексту і передбачає два функціональні типи перекладу: художній (літературний) переклад та інформативний (спеціальний) переклад.

Літературний переклад передбачає переклад художніх творів, де домінує художня, естетична та поетична комунікативна функція мови. Інформативний переклад, у свою чергу, передає конкретну інформацію або знання, не маючи на меті художнього або естетичного впливу на читача.

Психолінгвістична класифікація перекладу враховує спосіб сприйняття оригінального тексту і спосіб створення перекладеного тексту. Вона розрізняє письмовий переклад, де тексти фіксовані і можуть бути переглянуті перекладачем, і усний переклад, де тексти не є фіксованими, що унеможливує перегляд частини вихідного тексту. Усний переклад включає синхронний переклад, коли переклад здійснюється одночасно з мовцем, і послідовний переклад, коли перекладач розпочинає переклад після закінчення оратора.

Виявлено, що тип текстів, з якими має справу перекладач, визначає специфіку кожного виду перекладу. Під час письмового перекладу перекладач має доступ до всього тексту оригіналу і може переглядати його, тоді як усний переклад

вимагає негайного зворотного зв'язку і передачі змісту без можливості повернутися до вихідного тексту.

Класифікація видів перекладу є важливим інструментом для спеціалізації перекладачів. Різні види перекладу, зокрема переклад науково-технічних, газетних та інформаційних матеріалів, вимагають детального теоретичного аналізу. Психолінгвістична класифікація перекладу враховує лінгвістичні та психолінгвістичні чинники, а також особливості мовленнєвих актів перекладача..

Для забезпечення синхронного перекладу використовуються різні типи обладнання, включно зі стаціонарними системами та бездротовим обладнанням. Перекладач працює у спеціальній кабіні зі звуконепроникними навушниками, щоб не заважати оратору, і передає переклад через систему посилення звуку до слухачів.

Синхронний переклад використовується на міжнародних конференціях, де може здійснюватися одночасний переклад кількома мовами, причому слухачам пропонується переклад їхньою рідною мовою для кращого розуміння інформації. Враховуючи складність синхронного перекладу, потрібно щонайменше двох перекладачів, які чергуються кожні півгодини. Професія синхронного перекладача вважається однією з найвимогливіших, оскільки вимагає від перекладача високої концентрації та розумової витривалості.

Навички, необхідні для синхронного перекладу, включають ідеальне володіння мовою, швидке сприйняття суті промови і елегантний переклад без можливості роздумів і аналізу. Перекладач повинен інтерпретувати промову так, щоб слухач її зрозумів, а не просто перекладати слово за словом.

Загалом, синхронний переклад є складним і вимагає від перекладача спеціальних навичок, володіння обладнанням та високої рівні концентрації. Враховуючи його технічну складність і вимогливість, синхронний переклад відіграє важливу роль у забезпеченні зрозумілості та ефективної комунікації на міжнародних заходах.

РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЇ ТА ТАКТИКИ КИТАЙСЬКО - УКРАЇНСЬКОГО СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ

У цьому розділі дипломної роботи буде досліджено тему стратегій і тактик китайсько-українського синхронного перекладу. Синхронний переклад між китайською та українською мовами є складним завданням, що вимагає глибокого знання обох мов, а також вміння ефективно застосовувати різні стратегії і тактики перекладу. У цьому розділі ми проведемо аналіз основних підходів до синхронного перекладу між китайською та українською мовами, виявимо найефективніші стратегії й тактики, а також розглянемо їх застосування на практиці з метою підвищення якості китайсько-українського синхронного перекладу.

2.1. Основні засоби та техніка синхронного перекладу в умовах ускладненого китайсько-українського спілкування

Слова в китайській мові можуть бути односкладовими та багатоскладовими. Деякі односкладові слова-морфеми можуть використовуватися як самостійні одиниці або як частина більших лексичних одиниць. Такі слова називають вільними морфемами. Наприклад, морфема «天» [Tiān] може бути частиною:

-двоскладових слів, таких як «秋天» [Qiūtiān]- осінь;

-трискладових слів, таких як «天文馆» [Tiānwénguǎn]- планетарій;

-чотирискладових фраз.

Особливості сучасних китайських морфем важливі для перекладу. У китайській мові є морфеми, які не використовуються самостійно, а входять до складу інших слів і словосполучень. Ці морфеми називаються залежними морфемами. Існують також морфеми з спорідненими значеннями, які не вживаються самостійно, а входять до складу стійких слів і словосполучень. Вони часто використовуються для створення нових слів, таких як «战友» Zhànyǒu тощо.

Ці особливості морфем важливі для перекладу. Можливість використання вільних морфем у складі інших слів та словосполучень означає, що новостворені поєднання часто не можуть бути перекладені українською мовою простою заміною китайських морфем українськими словами через невідповідність поєднання. Здатність односкладових вільних морфем до самостійного вживання дозволяє використовувати їх у стилістичних цілях, для привернення уваги читача та гри зі значенням [9].

Наступною особливістю китайських односкладових морфем, що викликає певні труднощі перекладу, є наявність великої кількості омонімів. Омоніми – це слова, які звучать однаково, але мають різне значення. Крім того, у китайській мові є односкладові слова, які пишуться однаково, але вимовляються по-різному та мають різне значення. Ці слова називають омографами. В українській мові є приклади таких омографів, як «замок (палац)» та «замок (на дверях)» [21, с.33]. У китайській мові омографи походять із так званої «категорії запозичених ієрогліфів» [22].

Слід сказати, що омонімія не є серйозною перешкодою для розуміння, оскільки значення слова, коли воно використовується у конкретному контексті, легко виявляється із значення слів у реченні. Крім того, омонімія відіграє і частково позитивну роль, тому що дозволяє гнучко використовувати мовні засоби для різних цілей, зокрема для досягнення стилістичного ефекту – гри слів.

Гра слів, заснована на омонімії, не завжди може бути перекладена без втрати змісту, укладеного в словах, використаних для її створення, і далеко не кожен перекладач здатний це зробити [5, с.36].

Крім лексичної омонімії у китайській мові існує ще так звана «конверсійна омонімія» (за термінологією Н.В. Солнцевої та В.М. Солнцева). Цей термін визначає здатність китайських слів виконувати функції кількох частин мови. Це було характерно для давньокитайської мови.

У сучасній китайській мові здатність конверсії слова збереглася меншою мірою. З іншого боку, визначення категоріальної приналежності двоскладових слів не викликає великих перекладацьких труднощів. Інша справа - односкладові слова давньокитайської мови, переклад яких залежить від функції, в якій частині мови вони вживаються. У сучасній китайській збереглося багато фразеологізмів, у складі яких є конверсійні омоніми. Наприклад: 美其名曰 [Měi qí míng yuē], «мелодійно кликати; прикрашати», де прикметник 美 [Měi] означає «гарний» у дієслівній функції «називати гарними словами»; прикрасити».

Антонімічні морфеми зустрічаються в китайській мові як у фіксованих, так і у вільних поєднаннях [28 с.98]. Елементи протилежного значення застосовують у складі багатьох фразеологізмів. Прикладом може бути ідіома "趑趑不前" [zǐ zǐ bù qián], яка означає "ні назад, ні вперед" і використовується для вираження критичної ситуації.

Антонімічні компоненти можуть бути узагальнені або переведені із збереженням вихідного значення. Використання того чи іншого варіанта визначається контекстуальними умовами. Наприклад: 各有利弊 [Gè yǒu lìbì] - кожен варіант має свої переваги і недоліки (або 利与肺; 利肺得失 [Lì yǔ fèi; lì fèi déshī] - користь і шкода; користь і недолік; вигода і невигода).

Фразеологізми – це специфічні одиниці мови, які складаються з кількох компонентів і мають стійке цілісне значення. Вони є невід'ємною частиною мови та демонструють стійкість як лексичної структури, так і синтаксичної конструкції [1, с.5]. У китайській мові фразеологізми включають такі категорії, як «成语» [Chéngyǔ](ченьюй), «ідіома», «ідіоматичний вираз», «фразеологія», «惯用句» [Guànyòng jù](ходяча фраза), «шаблонний вираз» та «警句» [Jǐngjù](афоризми). Вони служать для передачі певних ідей, висловів і стилістичних особливостей мови [23, с.174].

Найбільш поширеним типом 成语 [Chéngyǔ] є чотирискладові утворення, які зазвичай будуються за нормами давньокитайської мови. За своєю внутрішньою будовою вони поділяються на непаралельні конструкції та паралельні конструкції [23, с.174].

При перекладі ідіом зазвичай використовуються такі самі прийоми, як і при перекладі інших одиниць висловлювання.

Веньянь — давня літературна мова Китаю, елементи якої є актуальними й сьогодні. Вона містить усілякі знаменні та службові слова. Переклад елементів веньянізмів є важливим питанням через їх велику кількість у сучасних текстах та специфічних проблем, пов'язаних з процесом перекладу. Щоб адекватно передати їхнє значення в українській мові, необхідно вміло підібрати відповідний стилістичний еквівалент китайського слова.

Для правильного перекладу потрібно знати етимологію фразеологізму. Знання походження 成语 [Chéngyǔ] допомагає зробити переклад зрозумілим для українського читача, коли дослівний переклад не має сенсу сприйматися через відсутність відповідних знань. До веньянізму можуть відноситися також слова, що позначають вже зниклі реалії, або архаїзми, що нині вживаються з тим чи іншим стилістичним забарвленням. При перекладі таких слів бажано додавати невеликий коментар, який пояснює їхнє значення. Це допомагає забезпечити правильний контекст та ясність перекладу.

Для вираження одного й того ж поняття різними мовами існують готові висловлювання, які можна замінювати під час перекладу без істотного впливу розуміння читачем чи слухачем. Наприклад, в українській мові вираз «Обережно, намальовано!» використовується для попередження про нещодавно пофарбовані предмети, а китайською — 油漆未干 [Yóuqī wèi gān], що означає «фарба не висохла», англійською — «Wet Paint». В даному випадку таке кліше має стилістичну нейтральність, але також у мовах існує безліч виразів, що зберігають свою експресивність як в українській, так і в китайській мовах.

Структурні та лексичні заміни при перекладі кліше, як правило, не становлять особливих труднощів і легко впізнаються в тексті. Таким чином, китайське кліше 大棒和胡蘿蔔政治[Dà bàng hé húluóbo zhèngzhì], що означає «політика кийки і морквини», може бути адекватно виражено аналогічним виразом «політика батога і пряника».

Деякі китайські кліше походять з європейських мов, тому їхній переклад не становить особливих труднощів. Наприклад, у подібному перекладі є кліше «вовк в овечій шкурі» (披着羊皮的狼[Pīzhe yángpí de láng]). Однак одні й ті самі кліше можуть мати різне значення у різних мовах. У 1950-х роках, під час "Великого стрибка" в Китаї, були збудовані спеціальні будинки для людей похилого віку під назвою «幸福院»[Xìngfú yuàn] (Будинки щастя) [24, с.174]. Ця назва передала важливість того, що в цих будинках щасливо та спокійно можуть жити люди похилого віку. Однак, коли про це повідомили у радіопередачах минулої епохи, радіослухачі неправильно зрозуміли назву та надіслали несподівані листи з питанням, чи справді в Китаї відкриваються публічні будинки. Таке непорозуміння може виникати через різний культурний контекст і різне сприйняття виразів у різних країнах.

Також важко підібрати відповідні аналогії тим кліше, які використовуються у звичних фразах вітання, вибачення, побажання, зустрічі, прощання або телефонної розмови. Знайти відповідники буває непросто.

Інформаційні повідомлення – це матеріали преси про важливі події в країні та за кордоном. У таких новинах використовується офіційно-діловий стиль, який характеризується строгістю, об'єктивністю та точністю у викладі подій. Для інформаційних повідомлень характерне використання спеціальних термінів, спеціальних мовних формул та кліше.

Інформаційні повідомлення починаються із заголовків, які коротко передають суть подій. Заголовки в українській пресі, як правило, менш інформативні, ніж у китайській через свою стислість. Наприклад: "Хто буде фаворитом" тощо.

Китайські заголовки, навпаки, часто бувають більш докладними і складаються з кількох фраз або речень, а основна думка в основному друкується шрифтом із заголовними буквами.

У китайських газетах джерело новини часто вказується у порядку: 1) агентство; 2) місце; 3) дата; 4) кореспондент (у дужках). Наприклад:

新华社北京 10 月 8 日电 (吴黎明校正).

Xīn huá shè běi jīng 10 yuè 8 rì diàn (wú lí míng jiào zhèng).

Агентство "Сінхуа", Пекін, 8 жовтня (кореспондент Лімін).

В українських газетах сьогодні такого порядку викладу немає, джерело або не вказується, або зазвичай вказується у тексті самого повідомлення.

Інформаційні повідомлення мають свої особливості з погляду лексичних та синтаксичних ресурсів. До лексичного складу новин входять різні політичні, наукові, технічні терміни, географічні назви та імена політичних діячів.

Стилістично повідомлення нейтральні. Синтаксична структура не надто складна. Тому трансформації, що відбуваються під час перекладу повідомлень, пов'язані лише з тим, що структура китайської пропозиції більш жорстка та стійка. Тому потрібна перестановка компонентів повідомлення.

2.2. Прийоми китайсько-українського синхронного перекладу

Генералізація

Метод генералізації значень у перекладі полягає у заміні приватного значення загальним, видового поняття родовим [7, с.67]. Наприклад, слово «нога» в українській мові може стосуватися всієї ноги або її частини, залежно від контексту, тоді як у китайській мові воно зазвичай відноситься до певної частини ноги. Якщо при перекладі з китайської на українську немає необхідності вказувати, яку частину ноги мають на увазі в даному випадку, то можна використовувати родові поняття. Наприклад:

而大水被敌兵打伤的腿还没有痊愈

Ēr dà shuǐ bèi dí bīng dǎ shāng de tuǐ hái méiyǒu quányù

«Нога Да Шуя, поранена ворожим солдатом, ще не зажила».

Подібний прийом узагальнення спостерігається і під час перекладу з англійської мови на українську. Наприклад, англійське словосполучення «A young man of 6 feet, 2 inches» можна перекласти як «молодий чоловік вище середнього зростом», оскільки українська література зазвичай не дає точних даних про зріст та вагу персонажів, якщо тільки не йдеться про спорт чи якусь іншу специфіку.

Тому при перекладі з китайської на українську аналогічний принцип узагальнення може використовуватися для узагальнення тих чи інших даних та нюансів.

Такий підхід до узагальнення значень перекладу є важливим фактором досягнення мовної еквівалентності та забезпечення правильного розуміння тексту. Однак слід мати на увазі, що вибір того чи іншого перекладу залежить від контексту, характеру тексту та інших факторів, і перекладач повинен ретельно проаналізувати ці аспекти, щоб забезпечити точність та правильну передачу змісту.

Проблеми підбору відповідників та еквівалентів при синхронному перекладі китайськомовних текстів

На рівні слів, їх компонентів – морфем та словосполучень – еквівалентність означає можливість передачі за допомогою української мови однакової або відносно рівної кількості інформації, що міститься в лексичних одиницях китайської мови[3]. Лексичні еквіваленти можуть бути повними та неповними (частковими). Повні еквіваленти можуть включати терміни і прямі відповідності - словникові еквіваленти, що традиційно добре зарекомендували себе. Перекладати речення із прямими еквівалентами нескладно. Наприклад:

这个分水岭，在美国的国家战略中，将改变二战后美国军队在海外的使用情况

[Zhège fēnshuǐlǐng, zài měiguó de guójiā zhànlüè zhōng, jiāng gǎibiàn èrzhàn hòu měiguó jūnduì zài hǎiwài de shǐyòng qíngkuàng]

"Це поворотний момент у стратегії уряду США, який змінить те, як американські війська розміщуються за кордоном після Другої світової війни".

Але у китайській мові таких лексичних одиниць багато, підбір абсолютно точних відповідностей, що в українській мові неможливо. Це стосується емоційно забарвлених слів: під час перекладу українською мовою вони можуть бути передані лише через нейтральні еквіваленти [25, с.42].

Втрата експресивного забарвлення при перекладі може бути спричинена не лише відсутністю еквівалентів в українській мові, а й тим, що за образним виразом китайської мови може стояти ціла історія, пов'язана з появою експресивних одиниць, а це тим більше неможливо відобразити в перекладі.

Порівняйте з українським перекладом:

恐怖分子试图走私武器弹药、危害我国安全、但他们的笨拙伎俩很快被我边防警卫的警惕识破。

Kǒngbù fēn zi shìtú zōusī wǔqì dàn yào, wéihài wǒguó ānquán, dàn tāmen de bènzhuō jìliǎng hěn kuài bèi wǒ biānfáng jǐngwèi de jǐngtì shìpò.

«Терористи намагалися провезти контрабандою зброю та боєприпаси, тим самим поставивши під загрозу безпеку нашої країни, але їх незграбні махінації дуже швидко виявили пильним оком наших прикордонників».

Синтаксичні трансформації

Під синтаксичними трансформаціями зазвичай розуміють перетворення лише на рівні словосполучень і речень. На рівні фрази можна створити повний переклад:

Порівняйте з українським перекладом:

Назва: 记传 [Jì chuán] "Історичні записки" [2, с.34].

Однак частіше використовується неповний переклад, який може мати кілька варіантів:

-скорочення (опущення одного або декількох елементів вихідної пропозиції).

Порівняйте з українським перекладом:

"西游记"[Xīyóu jì] "Подорож на Захід"; "西厢记" [Xīxiāngjì] "Західний флігель", де слово "примітки; Історія" в перекладі опущена.

-розширення (додавання одного або декількох елементів у фразу).

Порівняйте з українським перекладом:

"金瓶梅词话"[Jīnpíngméi cíhuà] "Квіти сливи в золотій вазі", "以史为镜, 可以知兴替"[Yǐ shǐ wèi jìng, kěyǐ zhī xīng tì] "вивчення історії для розуміння причини зміни династій" .

- функціональна заміна (зміна лексико-семантичного або морфологічного статусу одного або декількох вихідних елементів словосполучення).

Порівняйте з українським перекладом:

"运虎记" [Yùn hǔ jì] "Смугастий рейс" (назва фільму)...(дослівно: "Історія про перевезення тигрів"), 贵妃醉酒 [Guìfēi zuìjiǔ] "Захмеліла фрейліна" ("Сп'яніння Гуйфей").

- перестановка (зміна порядку слів усередині словосполучення або речення).

Порівняйте з перекладом українською мовою:

对我们来来说，确保我们两国领导人能够举行历史性的会议并不容易。

Duì wǒmen lái lái shuō, quèbǎo wǒmenmen liǎng guó de lǐngdǎo rén nénggòu jǔxíng lǐshǐ xìng de huìyì bìng bù róngyì

"Нам було нелегко умовити лідерів двох наших країн провести історичні зустрічі".

Тематичне членування речення вимагає від перекладача особливої уваги до наявності рематичних груп у вихідному тексті та перестановки їх, якщо їхнє розташування в перекладі не відповідає мовним нормам. В іншому разі порушується логіко-комунікативна організація висловлювання і зміщується логічний наголос у перекладі.

Заміна

Заміни можливі як усередині однієї граматичної категорії, наприклад, іменника, так і однієї категорії на іншу, наприклад, дієслова на іменник.

Порівняйте це з українським перекладом:

她年纪不大，但她的舌头却很锋利。

Tā niánjì bù dà, dàn tā de shétou què hěn fēnglì.

"Її небагато років, але язик у неї гострий, як бритва".

Заміна слів, що виражають різні граматичні категорії, трапляється досить часто. Наприклад, іменник може бути замінений займенником:

Порівняйте з українським перекладом:

我想象我的祖国是完全不同的。对我来说，它似乎要好得多。

Wǒ xiǎngxiàng wǒ de zǔguó shì wánquán bùtóng de. Duì wǒ lái shuō, tā sìhū yào hǎo dé duō.

"Я уявляю, що моя батьківщина зовсім інша. Мені вона здається набагато кращою."

-підмет обставиною:

Порівняйте з українським перекладом:

在封建社会，青年男女纯洁的爱情被视为道德沦丧

Zài fēngjiàn shèhuì, qīngnián nánǚ chúnjié de àiqíng qíng bèi shì wéi dàodé lúnsàng

"У феодальному суспільстві чисте кохання юнака та дівчини вважалося морально збанкрутілим".

-іменник на дієслівно-об'єктне поєднання:

Порівняйте з українським перекладом:

胜利之时，要看看前进道路上的困难

Shènglì zhī shí, yào kàn kàn dào qiánjìn dàolù shàng de kùnnán

"Коли перемога здобута, потрібно бачити труднощі на шляху вперед".

-дієслово на іменник:

Порівняйте з українським перекладом:

于是人们又一次见证了改革的好处

Yúshì rénmen yòu yīcì jiànzhèngle gǎigé de hǎochù

"Таким чином, народ ще раз переконався в користі реформ".

Ви також можете замінити дієслово прийменником, дієслівно-об'єктне поєднання на дієслово; та дієслово на дієслівно-об'єктне поєднання.

Антонімічний переклад

Антонімічний переклад - це перетворення конструкції на її протилежність (заперечну або стверджувальну), коли одне зі слів речення, що перекладається, мовою оригіналу замінюється його антонімом мовою перекладу, наприклад[35, с.290-294]:

Порівняйте з українським перекладом:

殊不知(这个案子大家都知道) [Shūbùzhī (zhège ànzi dàjiā dōu zhīdào)]"Про це мало хто знає (Про цю справу знають усі)".

Антонімічний переклад використовується досить часто, причому в китайській мові речення перекладається стверджувальною конструкцією[35, с.290-294]:.

Порівняйте з українським перекладом:

你知道在这样的风暴中最危险的事情就是躺在床上，即使在书上也是这样说的

Nǐ zhīdào zài zhèyàng de fēngbào zhōng zuì wéixiǎn de shìqíng jiùshì tǎng zài chuángshàng, jíshǐ zài shū shàng yěshì zhèyàng shuō de.

"Ви знаєте, що лежати в ліжку - найнебезпечніше заняття в таку грозу, це навіть у книжках написано".

З огляду на комунікативну ситуацію, можна також використовувати антонімічний переклад.

Опущення

У китайській мові існує невелика група так званих семантично "порожніх" дієслів, які належать до групи присудків і використовуються в стилістичних цілях для надання мові книжності. У перекладі вони зазвичай опускаються, наприклад:

Порівняйте з українським перекладом:

及时予以调整工作 [Jíshí yǔyǐ tiáozhěng gōngzuò] "Своєчасне коригування роботи". 如果我们要做出真正的改变，我们需要深刻吸取这一教训 [Rúguǒ wǒmen yào zuò chū zhēnzhèng de gǎibiàn, wǒmen xūyào shēnkè xīqǔ zhè yī jiàoxùn] "Ми маємо ретельно вивчити цей урок, щоб справді покращити ситуацію". 有必要要对在工作中取得成就的同事进行相应的奖励 [Yǒu bìyào yào duì zài gōngzuò zhōng qǔdé chéngjiù de tóngshì jìnxíng xiāngyìng de jiǎnglì] "Ми повинні відповідним чином винагороджувати товаришів, які досягають успіху в роботі".

Китайська мова вирізняється такою особливістю вираження термінів, як неприпустимість, характерна для української мови, одночасного поєднання в одній мовній одиниці двох термінів - роду та виду. Опущення як прийом перекладу може використовуватися в тих випадках, коли китайське речення надто специфічне і дослівний переклад усіх елементів китайського речення

українською мовою не завжди прийнятний, наприклад, зі стилістичної точки зору:

不可避免的是，主观主义和官僚主义的出现达到到了非常严重的程度

Bùkě bìmiǎn de shì, zhǔguān zhǔyì hé guānliáo zhǔyì de chūxiàn dá dào dào le fēicháng yánzhòng de chéngdù

"Неминуче присутні суб'єктивізм і бюрократизм у досить високому ступені".

Висновки до розділу 2

Вивчення особливостей китайських морфем має велике значення для ефективного перекладу. У китайській мові існують вільні морфем, які можуть використовуватися як самостійні одиниці або входити до складу більших лексичних одиниць, а також залежні морфем, які використовуються в складі інших слів і словосполучень. Ці особливості впливають на процес перекладу, оскільки не завжди можна просто замінити китайські морфем українськими словами.

Омонімія є ще однією складністю перекладу китайських морфем. У китайській мові існує велика кількість слів, які звучать однаково, але мають різне значення, а також слова, які пишуться однаково, але вимовляються по-різному та мають різне значення. Це створює труднощі для точного перекладу, але також може бути використано для стилістичних ефектів, таких як гра слів.

Конверсійна омонімія є ще однією особливістю китайських морфем. Деякі слова в китайській мові можуть виконувати функції кількох частин мови. Це може створювати труднощі при перекладі, особливо для односкладових слів, які залежать від контексту.

Фразеологізми є важливою складовою китайської мови і мають стійке цілісне значення. Вони включають такі категорії, як «成语» (ченьюй), «ідіома», «ідіоматичний вираз», «фразеологія», «惯用句» (ходяча фраза), «шаблонний вираз» та «警句» (афоризми).

У дослідженні було виявлено, що 成语 (ідіоми) є найпоширенішим типом фразеологізмів у китайській мові. Вони мають чотирискладову будову, яка може бути непаралельною або паралельною. При перекладі ідіом використовуються ті ж прийоми, що і при перекладі інших висловлювань.

Веньянь, давня літературна мова Китаю, містить багато веньянізмів, які залишаються актуальними й сьогодні. Переклад елементів веньянізмів є важливим завданням, оскільки вони часто зустрічаються у сучасних текстах. Для

адекватного перекладу потрібно добре підібрати стилістичний еквівалент китайського слова.

Для успішного перекладу фразеологізмів важливо знати їхню етимологію. Розуміння походження 成语 допомагає зрозуміти їх значення та забезпечити правильний контекст перекладу. Деякі фразеологізми можуть містити архаїзми або позначати вже зниклі реалії, що вимагає додаткових пояснень при перекладі. При перекладі кліше важливо знайти відповідні аналоги в українській мові, зокрема у висловлюваннях вітання, вибачення, побажання, зустрічі, прощання або телефонних розмовах. Це може бути складним завданням через культурні різниці та різне сприйняття виразів у різних країнах.

Інформаційні повідомлення є пресовими матеріалами про важливі події в країні та за кордоном. Вони використовують офіційно-діловий стиль, що характеризується строгістю, об'єктивністю та точністю у викладі подій. У таких повідомленнях часто використовуються спеціальні терміни, мовні формули та кліше.

Інформаційні повідомлення починаються із заголовків, які коротко передають суть подій. Заголовки в українській пресі, як правило, менш інформативні, ніж у китайській через свою стислість. У китайській пресі заголовки часто більш докладні і складаються з кількох фраз або речень, а основна думка зазвичай друкується великими літерами.

У китайських газетах джерело новини часто вказується у порядку: 1) агентство; 2 місце; 3) дата; 4) кореспондент (у дужках). В українських газетах зазвичай такого порядку немає, і джерело або не вказується, або зазвичай вказується в тексті повідомлення.

Інформаційні повідомлення мають свої особливості у лексичному та синтаксичному відношенні. До лексичного складу новин відносяться різні політичні, наукові, технічні терміни, географічні назви та імена політичних діячів.

Стилістично інформаційні повідомлення нейтральні, і синтаксична структура не надто складна. Однак при перекладі повідомлень виникають певні трансформації, пов'язані з жорсткішою та стійкішою структурою китайської пропозиції. Тому потрібна перестановка компонентів повідомлення.

При перекладі з китайської на українську мову виникають складнощі, пов'язані із втратою експресивного відтінку. Це може бути викликане не лише відсутністю еквівалентів в українській мові, а й тим, що за образним виразом китайської мови може стояти ціла історія, яку неможливо точно передати у перекладі.

У перекладі потрібні синтаксичні трансформації, що включають перестановку компонентів речення, скорочення, розширення, функціональну заміну та заміну різних граматичних категорій.

Перестановка компонентів речення та звернення особливої уваги на тематичне членування мови допомагають зберегти логічну організацію висловлювання та підкреслити його смислову структуру.

Заміни між різними граматичними категоріями часто зустрічаються в перекладі, такі як заміна іменника займенником, підмітка обставиною, іменника на дійсне-об'єктне поєднання та ін.

В даному розділі було розглянуто антонімічний переклад як один із прийомів перекладу у китайсько-українській практиці. Було виявлено, що антонімічний переклад полягає у заміні слова, що перекладається, його антонімом, тим самим стверджуючи або заперечуючи конструкцію. Для ілюстрації цього прийому було наведено приклади речень з оригіналом на китайській мові та їх перекладом на українську мову.

Також було відзначено, що антонімічний переклад широко застосовується в китайській мові, часто використовуючи стверджувальну конструкцію для перекладу речення. Крім того, було зазначено, що антонімічний переклад може бути використаний залежно від комунікативної ситуації.

У роботі також було розглянуто ще один прийом перекладу - опущення. Виявлено, що в китайській мові існує група "порожніх" дієслів, які часто опускаються у перекладі з метою стилістичного оформлення. Наведено приклади речень з такими опущеннями і їх перекладом на українську мову.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ КИТАЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ

У цьому розділі дипломної роботи буде досліджено тему особливостей китайсько-українського синхронного перекладу. Китайська та українська мови відрізняються за своєю граматиною, лексикою та культурними нюансами, що створює певні складнощі під час перекладу між ними в режимі реального часу.

У цьому розділі ми проаналізуємо ці особливості та їхній вплив на процес синхронного перекладу між китайською та українською мовами. Буде розглянуто лінгвістичні та культурні аспекти, що потребують особливої уваги з боку перекладача, а також можливі стратегії й тактики для подолання складнощів, з якими стикається перекладач під час роботи з цією парою мов.

3.1. Труднощі китайсько-українського синхронного перекладу

Китайська писемність відома своєю ієрогліфічною структурою, яка відрізняється від алфавітних систем. Ієрогліфи завжди складніші за алфавітні знаки, і їх налічується кілька тисяч. Складність ієрогліфів ускладнює переклад, особливо на першому етапі - аналізі тексту, що перекладається. Перекладачеві необхідно знати безліч ієрогліфів, особливо під час перекладу газетних текстів. У журналістиці налічується близько чотирьох тисяч найпоширеніших ієрогліфів. Перекладач має бути дуже уважним, щоб уникнути помилок у перекладі, оскільки різниця між деякими ієрогліфами може бути дуже незначною.

Переклад прізвищ та інших власних імен являє собою серйозну проблему під час перекладу ієрогліфічних текстів. По-перше, одне й те саме ім'я може мати кілька різних ієрогліфічних транскрипцій. Ім'я може зазнати кількох змін, перш ніж встановиться єдине написання.

Наприклад, прізвище «Гоголь» мало такий ряд написань:

果歌里[Guǒ gē lǐ], 鄂郭里[È guō lǐ], 郭戈里[Guō gē lǐ], 歌郭礼[Gē guō lǐ], 果戈理 [Guǒ gē lǐ] (Загальноживаним став останній варіант).

Подібні метаморфози характерні і для прізвища «Шевченко»:

西夫脱钦科[Xī fū tuō qīn kē], 绥夫专珂[Suí fū zhuān kē],
谢夫成果[Xiè fū chéngguǒ], 雪夫琴柯[Xuěfū qín kē], 舍夫琴科[Shě fū qín kē],
谢南琴柯[Xiè nánqín kē], 谢甫琴科[Xiè fǔ qín kē] (офіційно вживаним став також останній варіант)[9, с.56].

Також існують деякі труднощі під час перекладу імен через відмінності в написанні в західних мовах і китайській. У західних мовах зазвичай спочатку вказується ім'я, а потім прізвище, тоді як у китайській мові спочатку вказується прізвище, а потім ім'я. З іншого боку, в Китаї імена та прізвища європейців зазвичай пишуться так, як вони написані мовою оригіналу [19, с.43].

Ієрогліфічне письмо стирає відмінності між власними іменами та звичайними іменами, тому під час аналізу тексту для перекладу можуть виникнути ситуації, коли транскрибовані імена осіб, які не мають самостійного значення, сприймаються за важливі мовні одиниці [19, с.43].

Оскільки власні імена в китайській мові мають таке саме написання, як і звичайні імена, ця особливість може бути використана для гри зі словами, які неможливо передати без часткової втрати сенсу. Ще одна проблема, пов'язана з ієрогліфічним написанням прізвищ, - це відмінність між чоловічими та жіночими іменами [19, с.43].

Під час перекладу географічних назв слід враховувати, що існує три способи їхньої передачі китайською мовою: фонетична транскрипція, як Нью-Йорк (纽约 nǐyue), смисловий переклад, як Оксфорд (牛津 niújīn), і змішаний, комбінація транскрипції та кальки, як Нова Зеландія (新西兰 xīnxīlán). Деякі географічні назви в китайській мові не збігаються з їхніми назвами в інших мовах. Невідповідність фонетичного написання іноземних назв китайською мовою іноді також пов'язана з тим, що один і той самий ієрогліф вимовляється по-різному в різних діалектах китайської мови.

Ієрогліфічне письмо ускладнює розуміння китайських текстів не тільки лексично, а й граматично. Характерною особливістю ієрогліфічного письма є те, що всі ієрогліфи в ньому розташовані на однаковій відстані один від одного; тому визначення граматичної функції кожної морфеми, що її позначає ієрогліф, може виявитися складним завданням для недосвідченого перекладача. У китайській мові не завжди легко відрізнити частину мови від слова, прості слова від складних слів, іменники від службових слів тощо. Визначити цю межу може тільки фахівець з китайської мови, і навіть у деяких випадках йому доводиться звертатися до словників. Помилки, спричинені неправильним розкладанням китайського тексту, особливо часто трапляються під час вивчення перекладу. Студенти, які мають невеликий досвід роботи з ієрогліфічними текстами, іноді відокремлюють компоненти одного слова від інших і додають ці компоненти до інших слів.

Переклад фразеологічних виразів є важким завданням, оскільки вони часто містять архаїчні значення деяких знаків, які вже змінили своє значення в сучасній мові. Це призводить до помилок під час перекладу [12, с.85].

Крім того, реформа китайської писемності також призвела до труднощів під час перекладу. Унаслідок спрощення написання деяких ієрогліфів з'явилися омографи - різні морфеми з однаковим графічним зображенням. Це одразу ж помітили ініціатори реформи [15, с.136].

Проблема правильного поділу ієрогліфічного тексту на лексичну та граматичну складові дуже важлива. Деякі поєднання символів у тексті здаються вже відомими словами, занесеними до словників, але це не завжди так. Визначення лексичного та граматичного значення кожного слова, написаного ієрогліфами, є важкою, але необхідною частиною процесу перекладу.

Крім того, існує ще одна особливість ієрогліфів, яку необхідно враховувати під час перекладу. У стилістичних цілях автор може використовувати складові ієрогліфів для вираження різних почуттів, емоцій тощо.

Зовнішня схожість деяких ієрогліфів із певними предметами вже зафіксована в словниках, тому їхній переклад не становить особливої складності. Наприклад, 十字路口 shízì lùkǒu, що означає "перехрестя" (перехрестя доріг у вигляді ієрогліфа).

Загалом, основні труднощі для перекладача виникають через такі проблеми, коли йдеться про взаємозв'язок між китайською писемністю та перекладом:

- існування певної кількості схожих ієрогліфів;
- збереження архаїчних значень у деяких фразеологічних виразах.
- відмінності в написанні власних і загальних назв; наявність кількох варіантів власних назв та їхній переклад;
- злиття кількох лексичних і граматичних значень в одному слові;
- труднощі поділу безперервного ланцюга ієрогліфічних текстів на окремі лексичні та граматичні компоненти;
- визначення граматичної функції окремих слів і словосполучень та встановлення логічних і граматичних зв'язків між ними.

Як казав Міньяр-Белоручев: "Переклад буде повноцінним, лише якщо перекладач здатний проникнути у глибини культури народу, мову якого він перекладає"[37]. Коли йдеться про китайську культуру, важливо, щоб перекладач володів широкими знаннями історії, традицій, літератури, мистецтва, звичаїв китайського народу, а також особливостей китайського світогляду та інших аспектів.

У багатьох аспектах культури між людьми в Китаї та в інших країнах існують значні відмінності, які спричиняють труднощі під час перекладу. Наприклад, назва кольору в китайській мові не відповідає назвам кольорів в українській мові. У відомому вислові Сюньцзи "靛趣于而而胜于蓝" [Diàn qù yú ér ér shèng yú lán] для кольорів використовуються дві назви: У другому томі "Давньокитайської філософії" ця фраза перекладається так: "Ось синій колір: його отримують із трави індиго, але синій колір темніший, ніж [колір трави індиго]". Інший словник

дає такий переклад: "Синій колір народжується з блакитного, але набагато густіший за цей / учень перевершив учителя". Тобто еквівалентом в обох випадках є слово "синій". Однак насправді це слово охоплює набагато більше відтінків кольору: У "Великому китайсько-українському словнику" йому відповідає "темно-блакитний, яскраво-синій; яскраво-зелений; чорний, темний".

Ще більшою проблемою для перекладу є різні асоціації, які в різних народів асоціюються з тим чи іншим кольором. Для китайців червоний колір - це символ щастя, успіху, процвітання та подиху весни. Носії англійської мови асоціюють ці якості із зеленим і золотим, а червоний колір є сигналом небезпеки та крайнощів.

Сприйняття кольору та відтінку шкіри також відрізняється на Заході та Сході. Європейці вважають темну або бронзову шкіру ознакою краси та здоров'я, тоді як китайці вважають красивою білу шкіру, а жінки влітку прикриваються парасольками та капелюхами. І якщо європейець каже в похвалу: "You look darker after holidays" "Ви маєте засмаглиший вигляд після відпустки" (тобто "ви маєте ще здоровіший вигляд"), китайці сприймають це як образу - "ви маєте чорніший вигляд, як селючка".

В очах китайців жовтий колір символізує багатство і владу. Відомо, що в стародавньому Китаї імператори носили жовтий одяг із драконами [16, с.153]. А для українського народу жовтий колір означає смуток, меланхолію і навіть нездоровий психічний розлад (瘋人院 Fēngrényuàn "жовтий дім" - божевільня). Білий колір у Китаї символізує смерть і все, що з нею пов'язано, на відміну від Європи, де цей символ - чорний.

Весна також сприймається по-різному в Європі та Китаї. Якщо для слов'ян весна - це просто пора року після зими й образно позначає молодість (весна життя), то в китайців весна асоціюється з коханням (怀春 Huáichūn "спраглий любові, палаючий пристрастю"), а також життєвою силою та енергією. Різне розуміння значення буквально перекладеного слова може призвести до спотворення сенсу,

наприклад, "Прийшла весна науки" [29, с.90]. Для носіїв української мови такий переклад незрозумілий, оскільки весна асоціюється в них із пробудженням природи після зимового сну, тоді як у цьому випадку йдеться не про пробудження науки, а про її розквіт.

Просте слово може мати оціночне значення в певному контексті. Але в кожній мові є слова із загальним, переносним, оціночним значенням. Ці слова зазвичай позначають назви предметів побуту, продуктів харчування, рослин і тварин. Наприклад, 菜包子 Cài bāozi "овочевий пиріг" - "ідіот"; 尾巴 Wěibā "хвіст" - "прихвостень"; 狐狸 Húli "лисиця" - "сварлива жінка; мегера". Легко помітити, що в багатьох випадках переносні значення збігаються з українськими, але в деяких випадках переносні значення не збігаються з переносними значеннями аналогічних українських слів. Іноді переносні значення збігаються в китайській та англійській мовах, але не мають еквівалентів в українській [26, с.9].

Одне й те саме явище або предмет може мати різне переносне значення в різних мовах. Наприклад, у китайській мові сорока - це птах, що приносить удачу, а в українській - людина, яка ніколи не перестає говорити (тріщить, як сорока).

Китайці вважають тигра царем звірів, він володіє диким характером, величезною силою і тому символізує сміливість і безстрашність, міць і життєву силу. Саме тому в китайській мові є такі поєднання, як 虎背熊腰 Hǔbèixióngyāo "атлетична (богатирська) статура" [11, с.118].

Як вже згадувалося вище, для китайців сорока - це птах, що приносить радість і весну, в той час як у англійців magpie асоціюється з тріскотливою без уяву або буркотливою людиною. Тому для того, щоб залишити гарне враження про товар, під час вибору товару необхідно враховувати національну психологію покупців. Для китайців фенікс - символ удачі та здійснення бажань, а для англійців він означає воскресіння та відродження (повстання з попелу, як фенікс). Побачивши велосипед з такою назвою, можна подумати, що з ним можна померти і воскреснути, але чи варто його купувати?

У різних народів різні уявлення про географію, які виражаються у відповідних мовних реаліях. Китайці, наприклад, традиційно поважають південь і не люблять північ, тож їхній відлік завжди починається "由南向北" Yóu nán xiàng běi: "з півдня на північ", тоді як в українській мові все навпаки: "з півночі на південь"; ця позиція відбита в багатьох фразеологічних виразах, наприклад, "南辕北辙" Nányuánběizhē - "повернути голоблі на південь, тоді як сліди коліс ведуть на північ; запрягати коня хвостом уперед; призвести до діаметрально протилежного результату". Хоча стрілка компаса вказує на північ, у китайській мові "指南针" Zhǐnánzhēn вказує на південь.

Прислівники 前 Qián "перед" і 后 Hòu "за" протилежні в українській і китайській мовах за напрямком і часом дії: 前天 Qiántiān "позавчора" і 后天 Hòutiān "післязавтра". Те ж саме стосується і простору: якщо в китайській мові використовується термін "позаду", то в українській він виражається терміном "попереду" [2, с.58].

Під час перекладу фразеологічних виразів, що містять образне порівняння з будь-яким предметом або явищем, важливо враховувати, який образ створюється у свідомості носіїв мови перекладу[18]. Так, англійську фразу "as lean as a rake" можна перекласти українською мовою як "худий як стрічка", китайською - 骨瘦如柴 Gǔshòurúcháí "худий як гілочка", але не можна перекласти 骨瘦如耙 Gǔshòu rú bà "худий як граблі", що відповідає англійському слову rake.

Уявлення про деяких тварин можуть бути абсолютно різними в різних народів. Наприклад, 貓 Māo "кішка" в китайській мові є сентиментальним символом "милого, божественного створіння", в той час як англійці кажуть, що кішка - це втілення диявола і вмістилище для духів відьом, як вважалося в середньовічній Європі [11, с.117].

Однак деякі схожі англійські та українські образні вирази також можуть бути перекладені китайською мовою буквально, наприклад, "like a barrel of herring"-

"як бочка оселедця" 挤成一锅粥 Jǐ chéng yīgōuzhōu або "як сир у мишоловці", as the toasted cheese in a rat-trap 天上不会掉馅饼 Tiānshàng bù huì diào xiàn bǐng. Хоча в китайській мові немає порівнянь із оселедцем у діжці чи сиром у мишоловці, бо китайці не кладуть сир у мишоловку, такі порівняння бажані під час перекладу із західних мов, щоб передати дух твору та познайомити китайців зі звичками європейців.

Іноді через різне розуміння одних і тих самих тем або дій під час перекладу може статися спотворення смислу, коли виникають так звані "помилкові друзі перекладача" [10, с.57]. Під час перекладу важливо точно передати зміст оригіналу, зберігши при цьому національну своєрідність твору. Як кажуть китайські лінгвісти, кожна стаття має свою національність.

Загалом, важливою особливістю роботи перекладача є врахування національних особливостей сприйняття читачем іноземного твору. Іноді перекладачі навіть змінюють зміст оригіналу відповідно до смаків читачів.

При перекладі українською мовою містичні та заборонені терміни буддизму мають бути або замінені словами, знайомими українському читачеві, або якимось уточнені.

Щодо відмінностей між постатями західної та східної релігій, то їхні функції інколи можуть збігатися, але водночас мати абсолютно протилежну основу. У християнстві, наприклад, браму Раю охороняє святий Петро, улюблений учень Христа, якому Христос передав ключі від Раю, а в буддизмі цю роль бере на себе Ямараджа 平等王 Píngděng wáng - владика Пекла. Різниця між ними в тому, що в очах європейців Петро - святий, який втілює доброту і справедливість, а для китайців Ямараджа - мерзенне втілення жорстокості. Ці два протилежні символи не можна поміняти місцями, і якщо Петро згадується в оригіналі, його не можна замінити.

Наведені вище приклади показують, що коли мова оригіналу і мова перекладу представляють абсолютно різні культури, у тексті існує безліч тем і ситуацій, які неможливо "натуралізувати" в процесі перекладу [17, с.173]. Хоча для деяких біблійних термінів, як-от "Едемський сад" 安乐园 Ān lèyuán або "Ноїв ковчег" 诺亚方舟 Nuò yǎ fāngzhōu, існують еквіваленти китайською мовою, у реальному контексті перекладу доводиться використовувати інші прийоми, щоб зробити текст твору зрозумілим для читача.

У китайців і європейців також різні уявлення про сім'ю як осередок суспільства. На Заході, особливо у США, у центрі сім'ї перебуває чоловік та дружина, тоді як у Китаї, що перебуває під впливом конфуціанства, центральне місце посідають стосунки між батьком і сином. Крім того, родинні стосунки в Китаї структуровані набагато детальніше, ніж у Європі. Наприклад, 堂姐 Táng jiě "старша двоюрідна сестра по батьківській лінії", 表哥 Biǎo gē "старший двоюрідний брат по материнській лінії" тощо. Для перекладу така детальна класифікація дещо незручна, наприклад, 你好, 表哥 Nǐ hǎo, biǎo gē англійською мовою можна перекласти так: "Hello, My male-cousin-on-mother's-aunt's-side-elder-then-myself!" Українською мовою це привітання можна узагальнити: "Здрастуй, брате!", не уточнюючи, старший він чи молодший брат і за якою лінією - батьківською чи материнською.

Реалії відображають слова (і словосполучення), що позначають предмети, характерні для життя (побуту, культури, соціально-історичного розвитку) конкретного народу, але чужі іншим народам. Оскільки вони не мають точних еквівалентів в інших мовах, їх важко перекласти на загальноприйнятій основі [8, с.68]. Для перекладу реалій використовуються такі способи:

- транскрипція: наприклад, "麦当劳" Màidāngláo "макдональдс".
- калькування: наприклад, "桥牌戏" Qiáopáixì перекладається як "бридж".

- описовий переклад: наприклад, "钟鼎文" Zhōngdǐngwén означає "написи на ритуальній бронзі".
- приблизний переклад шляхом родової заміни: наприклад, "火锅" Huǒguō перекладається як "китайський самовар, у якому варять овочі, м'ясо...".
- функціональна аналогія: наприклад, "顾客至上" Gùkè zhìshàng означає "клієнт завжди правий".

Змішаний спосіб:

- Транскрипція і калька: наприклад, "山姆大叔" Shānmǔ dàshū перекладається як "дядько Сем".
- Транскрипція і пояснення: наприклад, "健身气功" Jiànshēn qìgōng означає "дихальна гімнастика цигун".
- Калькування та пояснення: "长江三峡" Chángjiāng sānxiá означає, наприклад, "три ущелини на річці Янцзи".

Під час вибору способу перекладу реалій важливо пам'ятати, що кожна країна має свої унікальні реалії, які не можна просто назвати реаліями іншої країни. Кожна країна має свою культуру, традиції та історію, які впливають на формування її унікальних реалій. Тому перекладач має ретельно вивчити культуру та особливості країни, з якої походить реалія, і знайти відповідні еквіваленти в мові, якою вона перекладається [8, с.68].

Якщо реалія слугує основою для каламбуру або гри слів, її дослівний переклад українською мовою стає неможливим.

3.2. Основні вимоги до професійного синхронного перекладу

Основні правила перекладацької етики включають такі принципи:

- Перекладач відтворює зміст вихідного тексту іншою мовою, зберігаючи його цілісність, якщо у замовника немає інших вимог до змісту.

- Перекладач повинен по можливості зберегти функціональні особливості вихідного тексту (інваріант), щоб переклад був адекватним.
- Перекладач повинен інформувати керівництво або клієнта про недостатню компетентність у тій чи іншій галузі та виправляти помилки в разі їх виникнення.
- Перекладач має дбати про своє здоров'я та фізичний стан і дотримуватися режиму роботи [31, с.89].

Під час усного перекладу перекладач має керуватися моральними принципами усного спілкування:

- Усний перекладач має дотримуватися етики усного спілкування та поважати особисту свободу клієнта, не порушуючи його/її гідності.
- У разі усного перекладу на вищому рівні перекладач може використовувати дипломатичні повноваження та забезпечувати точність змісту вихідного тексту з метою підтримання дипломатичних відносин та уникнення конфліктів.
- Перекладач не повинен втручатися у відносини між сторонами або висловлювати свою власну точку зору на зміст вихідного тексту.
- Перекладач зобов'язаний нейтралізувати індивідуальні мовні недоліки оратора в тексті перекладу і передати його відповідно до літературних норм мови перекладу.
- Перекладач повинен дотримуватися пристойності та чистоти в одязі та зовнішньому вигляді (зачіска, макіяж тощо) [31, с.89].

Письмовий перекладач повинен дотримуватися таких професійних та етичних правил:

- Оформлення тексту перекладу із збереженням формату оригіналу та підтримання коректного ставлення до клієнта.
- За необхідності він/вона має гарантувати конфіденційність перекладеної інформації [31, с.89].

На додаток до перерахованих вище вимог слід відзначити особливі якості перекладача-сходознавця:

- Почуття витонченої природи китайців і здатність проявляти гнучкість у ситуаціях спілкування.
- Повага до філософської та освітньої спадщини Китаю.
- Готовність чекати певний час на відповідь від китайської сторони та "приспособуватися" до способу подачі інформації, розуміючи прихований зміст повідомлення. Тому варто варіювати переклад відповіді, враховуючи інтереси своєї сторони [31, с.90].

Таким чином, моральні принципи, що лежать в основі професійної діяльності перекладачів, які здійснюють письмовий та усний переклад, є основою для успішного перекладу та визначають професійну придатність [31, с.90].

Розглянемо приклад перекладу уривку з політичного виступу та проаналізуємо:

尊敬的各位领导、各位嘉宾，女士们、先生们，大家好！我很荣幸能够站在这里，向大家介绍我们的发展计划。我们的目标是建设一个繁荣、稳定和开放的国家。为了实现这一目标，我们致力于改革和现代化。我们将加强与其他国家的合作，共同应对全球挑战。我们相信，通过合作和互利共赢，我们能够实现共同发展和繁荣。

Zūnjìng de gèwèi lǐngdǎo, gèwèi jiābīn, nǚshìmen, xiānshēngmen, dàjiā hǎo! Wǒ hěn róngxìng nénggòu zhàn zài zhèlǐ, xiàng dàjiā jièshào wǒmen de fā zhǎn jìhuà. Wǒmen de mùbiāo shì jiànshè yīgè fánróng, wěndìng hé kāifàng de guójiā. Wèile shíxiàn zhè yī mùbiāo, wǒmen zhìlì yú gǎigé hé xiàndàihuà. Wǒmen jiāng jiāqiáng yǔ qítā guójiā de hézuò, gòngtóng yìngduì quánqiú tiǎozhàn. Wǒmen xiāngxìn, tōngguò hézuò hé hùlì gòng yíng, wǒmen nénggòu shíxiàn gòngtóng fāzhǎn hé fánróng.

Синхронний переклад китайського тексту українською:

Шановні керівники, шановані гості, шановні пані та панове, доброго дня! Мені дуже приємно стояти тут і представити нашу стратегію розвитку. Нашою метою є будівництво процвітаючої, стабільної та відкритої країни. Для досягнення цієї мети ми зосереджуємося на реформах та модернізації. Ми посилюємо співпрацю з іншими країнами для спільного протидії глобальним викликам. Ми віримо, що через співпрацю та взаємовигідність ми зможемо досягти спільного розвитку та процвітання.

Аналіз характерних особливостей і відмінностей у перекладі між китайською та українською мовами:

Граматика: Китайська мова має сувору словотвірну та синтаксичну структуру, що ґрунтується на порядку слів і використанні універсальних дієслів і часток. В українській мові граматика ґрунтується на відмінюванні та дієвідмінюванні слів, що вимагає врахування граматичного роду, числа та відмінків.

Лексика: Китайська мова володіє унікальною системою писемності та багатим запасом ієрогліфів, що вимагає особливого підходу до перекладу ієрогліфічних сполучень. В українській мові використовується алфавіт, і перекладач повинен правильно підібрати еквівалентні українські слова і вирази.

Культурні особливості: Перекладачеві необхідно враховувати культурні відмінності між Китаєм і Україною, щоб передати зміст виступу найточніше. Це може включати врахування відмінностей у цінностях, традиціях і менталітеті.

Стилістичні особливості: Китайська мова відома своєю емоційною та символічною виразністю. Під час перекладу необхідно зберегти емоційне забарвлення та стилістичні особливості оригіналу українською мовою.

Ці особливості та відмінності між китайською та українською мовами можуть становити виклики для синхронного перекладу і вимагати від перекладача глибокого розуміння обох мов і культур.

Лексичний переклад: Терміни "发展计划" Fāzhǎn jìhuà (план розвитку), "繁荣、稳定和开放的国家" Fánróng, wěndìng hé kāifàng de guójiā (процвітаюча, стабільна і відкрита країна) і "全球挑战" Quánqiú tiǎozhàn (глобальні виклики) можуть бути перекладені українською мовою, використовуючи відповідні еквіваленти, щоб передати їх зміст і контекст.

Перефразування: Фраза "我很荣幸能够站在这里" Wǒ hěn róngxìng nénggòu zhàn zài zhèlǐ (Я маю честь бути тут) може бути перефразована українською мовою, щоб передати ту саму ідею, наприклад, "Мені дуже приємно стояти тут".

Адаптація культурних контекстів: Фраза "通过合作和互利共赢，我们能够实现共同发展和繁荣" Tōngguò hézuò hé hùlì gòng yíng, wǒmen nénggòu shíxiàn gòngtóng fāzhǎn hé fánróng (Через співпрацю та взаємовигідність, ми можемо досягти спільного розвитку та процвітання) може бути адаптована для української культури і сказана, наприклад, "Шляхом співпраці та взаємовигідності, ми можемо досягти спільного прогресу і процвітання".

Врахування стилістичних особливостей: Перекладач може використовувати українські вирази та фрази, які відображають емоційний відтінок і стиль оригіналу, наприклад, "доброго дня" замість "大家好" Dàjiā hǎo (усім привіт).

Ці стратегії допомагають зберегти зміст і контекст оригінального тексту, адаптовані для української аудиторії, та врахувати особливості китайської та української мов.

Висновки до третього розділу

Китайська писемність з її ієрогліфічною структурою представляє складність і виклики під час перекладу текстів. Вона відрізняється від алфавітних систем і містить кілька тисяч ієрогліфів. Перекладачеві необхідно мати глибоке розуміння ієрогліфів для точного перекладу, особливо при роботі з газетними текстами, де використовується велика кількість ієрогліфів. Проблеми виникають під час перекладу власних імен, оскільки їх транскрипція може мати кілька варіантів і змінюватися до встановлення єдиного написання. Розрізнення між чоловічими та жіночими іменами також може бути складністю. Переклад географічних назв також потребує уваги, оскільки існують різні способи передачі таких назв у китайській мові. Ієрогліфічне письмо також ускладнює розуміння текстів граматично і лексично, оскільки визначення граматичної функції кожного ієрогліфу може бути викликом для перекладача. Помилки в перекладі часто трапляються при розкладанні тексту на компоненти слів. Переклад фразеологічних виразів також може бути складним, оскільки деякі знаки мають архаїчні значення, які змінилися з часом. Реформа китайської писемності призвела до появи омографів, що ускладнює переклад. Коректний поділ тексту на лексичні та граматичні складові є важливим аспектом перекладу. Визначення значення кожного ієрогліфу в тексті є необхідною складовою процесу перекладу.

Труднощі полягають у наявності схожих ієрогліфів, збереженні архаїчних значень у фразеологічних виразах, відмінностях у написанні власних і загальних назв, злитті лексичних і граматичних значень, труднощах поділу безперервного ланцюга ієрогліфічних текстів на компоненти та встановленні логічних і граматичних зв'язків між ними. Для успішного перекладу необхідно мати глибокі знання китайської культури, історії, традицій, літератури, мистецтва та особливостей китайського світогляду.

Окрім цього, було виявлено різницю в асоціаціях, пов'язаних з кольорами, наприклад, червоний колір в Китаї символізує щастя та успіх, тоді як у Заході він

асоціюється з небезпекою. Також сприйняття кольору шкіри та поняття весни відрізняються в різних культурах.

Під час перекладу слід враховувати оціночне значення слів у певному контексті, оскільки вони можуть мати різне сприйняття в різних мовах. Деякі слова з загальним, переносним або оціночним значенням можуть мати схожі аналоги в українській мові, але іноді їх переносне значення не збігається з українським еквівалентом.

В даному розділі було проаналізовано різні культурні особливості та перекладацькі виклики, пов'язані з переносним значенням та образами в мовах різних народів. Виявлено, що одне й те саме явище або предмет може мати різне сприйняття та значення в різних мовах. Наприклад, символіка тигра в китайській мові відображає його силу і сміливість, тоді як українці не мають аналогічних уявлень. Також було показано, що переклад фразеологічних виразів залежить від культурних уявлень та сприйняття, іноді вимагає знайомих образів або адаптації, щоб передати суть оригіналу.

Окрема увага приділена розбору відмінностей у географічних термінах та способах вираження простору в різних мовах. Ці відмінності відображають культурні особливості народів та вимагають уважного підходу під час перекладу. Також було зазначено, що розуміння символіки та уявлень про тварин можуть значно відрізнятися у різних культурах. Наприклад, кішка в китайській культурі має позитивне сприйняття, тоді як у середньовічній Європі вона асоціювалася з негативними уявленнями. Такі різниці потребують уточнення та адаптації при перекладі, щоб передати інтенцію автора.

Було досліджено різні аспекти культурних особливостей та перекладацьких викликів, пов'язаних з переносним значенням та образами в різних мовах. Зокрема, розглянуто різні уявлення про сім'ю в китайській та європейській культурі, де центральне місце займають різні родинні зв'язки та структури. Виявлено, що такі реалії, як родинні стосунки, можуть мати детальнішу

класифікацію в одній культурі, ніж в іншій, що створює виклики під час їх перекладу.

Також розглянуто різні методи перекладу реалій, які використовуються для передачі культурних особливостей та унікальних понять. Ці методи включають транскрипцію, калькування, описовий переклад, приблизний переклад, функціональну аналогію та змішаний спосіб. Кожен з цих методів має свої переваги та обмеження, і вибір конкретного методу залежить від контексту та особливостей перекладу.

Важливим аспектом при перекладі реалій є розуміння того, що кожна країна має свої унікальні реалії, які не можна просто перенести на іншу мову без врахування культурних та історичних контекстів. Перекладач повинен вивчати культуру та особливості країни, з якої походить реалія, а також знайти відповідні еквіваленти в мові, на яку перекладається текст. Також відзначено, що дослівний переклад реалій може бути неможливим, особливо якщо реалія слугує основою для каламбурів або гри слів.

Усний перекладач повинен поважати особисту свободу клієнта та не порушувати його гідність, використовувати дипломатичні повноваження для забезпечення точності перекладу і підтримки дипломатичних відносин. Він не повинен втручатися у відносини між сторонами та висловлювати власну точку зору на зміст вихідного тексту, а також має нейтралізувати мовні недоліки оратора в перекладі.

Письмовий перекладач повинен дотримуватися правил оформлення тексту збереженням формату оригіналу та підтриманням коректного ставлення до клієнта. Важливо також гарантувати конфіденційність перекладеної інформації. Для перекладача-сходознавця важливими якостями є почуття витонченої природи китайців, повага до філософської та освітньої спадщини Китаю, а також готовність пристосовуватися до способу подачі інформації та розуміння прихованого змісту повідомлення.

Отже, моральні принципи та професійність перекладачів є основою для успішного перекладу та визначають їх професійну придатність. Врахування цих етичних принципів сприяє якісному та відповідальному виконанню перекладацьких завдань.

ВИСНОВКИ

Синхронний переклад - це специфічна діяльність, яка здійснюється перекладачем практично одночасно з промовою мовця, хоча і з невеликою затримкою в кілька синтагм. Розглянутий вид перекладу ґрунтується на здатності перекладача синхронізувати слухове сприйняття вихідного тексту й одночасно відтворювати його зміст мовою перекладу. Це досягається шляхом поєднання різних перекладацьких дій, таких як орієнтація у вихідному тексті, вибір оптимальних перекладацьких стратегій та їх реалізація в перекладі.

Оскільки вивчення цього складного виду перекладу вимагає високого рівня знань, його зазвичай включають у заключний етап навчання в університеті. Таким чином, студенти можуть набути навичок, необхідних для синхронного перекладу, та отримати професійну підготовку.

У китайській мові використовуються як моносилабічні, так і полісилабічні слова. Деякі морфеми-слова (字) можуть існувати як самостійні одиниці або бути частиною складніших лексичних одиниць; ці морфеми називаються вільними морфемами. Інші морфеми не можуть використовуватися самостійно в сучасній китайській мові, а трапляються тільки в поєднанні з іншими морфемами і називаються залежними морфемами.

Однією з особливостей окремих морфем у китайській мові є наявність значної кількості омонімів, тобто слів з однаковим звучанням, але різними значеннями. У китайській мові є також односкладові слова, які збігаються за написанням, але вимовляються по-різному і мають різне значення. Такі слова називаються омографами. Переклад мовних елементів, що містять веньянізми, є актуальним завданням, оскільки вони часто трапляються в сучасних текстах, і вимагає від перекладача вміння підібрати відповідний український еквівалент з урахуванням стилістичного забарвлення китайського слова.

Під час синхронного перекладу використовуються численні прийоми, кожен з яких має свої особливості та призначення.

Китайська писемність являє собою ієрогліфічну систему, яка відрізняється від алфавітних систем письма. Її графічна складність полягає в тому, що ієрогліфи завжди складніші за алфавітні знаки, а загальна кількість знаків обчислюється тисячами. Велика кількість ієрогліфів ускладнює процес перекладу, особливо на першому етапі - аналізі тексту, що перекладається. Для успішного перекладу газетних текстів перекладач повинен володіти великим запасом ієрогліфів. Існує близько чотирьох з половиною тисяч ієрогліфів, які найчастіше використовуються в журналістиці. Оскільки деякі ієрогліфи дуже схожі, перекладач має бути дуже уважним, щоб уникнути плутанини.

Крім перерахованих вище вимог, східний перекладач повинен володіти особливими якостями, зокрема:

- Гостре відчуття китайського характеру і гнучкість у ситуаціях спілкування. Це дає змогу йому або їй розуміти тонкощі китайської культури й ефективно спілкуватися з китайськими співрозмовниками.
- Повага до філософської та освітньої спадщини Китаю. Важливо цінувати і розуміти культурні цінності, історичну спадщину та філософські принципи Китаю.
- Готовність чекати певний час відповіді від китайської сторони та адаптуватися до способу подання інформації. Це означає розуміння неявного змісту повідомлень і здатність змінити переклад відповідно до інтересів китайської сторони.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Авксентьев Л. Сучасна українська мова. Фразеологія. Харків: Вища школа, 1983. – 137 с.
2. Акбудак К. Г., Вечоринська Т. В. Історія китайської мови: навч. посіб. для студентів спеціальності 035.06– філологія (східні мови та літератури (переклад включно)) // Акбудак К. Г., Вечоринська Т. В.
3. Андриєнко Л. О. Науково-технічний переклад. Конспект лекцій і дидактичний матеріал для студентів лінгвістичних спеціальностей. – Черкаси: ЧДТУ, 2002.– С.22.
4. Батраченко І. Г. Концептуалізація феномена антиципації У психології /І.Г. Батраченко, Н. О. Полякова, А. А. Плошинська // Вісник Дніпропетровського університету. Сер. : Педагогіка і психологія. - 2011. - Т. 19, вип. 17. - С. 24-30.
5. Білоус, О.М. Гра слів як перекладацька проблема / О.М. Білоус// Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки. - 2005. - №5(77). - С. 35-41.
6. Білоус О.М. Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений. Навчальний посібник для студентів перекладацьких відділень. – Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – 200 с.
7. Борисова А.О., Архипова В.О., Колесник А.О., Мануєнкова О.О., Муравйова О.М. Навч.-метод. посібник / Борисова А.О., Архипова В.О., Колесник А.О., Мануєнкова О.О., Муравйова О.М. — Харків: Форт, 2015— 140 с.
8. Бурбак О. Ф. Реалія та способи визначення її лінгвістичного статусу // Іноземна філологія, 1985. – С. 68-69.
9. Война М. О. , Воробей О. С. , Гончаренко О. М. та ін.; за ред. Н. С. Ісаєвої; худож.-оформлювач В. М. Карасик. Китайська мова. Базовий курс: підруч. для студ. вищ.навч. закл. / — Харків: Фоліо, 2016. — 368 с.: іл.

10. Гайдар Д.О. Методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт за спеціальністю «Переклад»: базові теоретичні поняття / За редакцією доктора філологічних наук Ребрія Олександра Володимировича Укладач: Гайдар Д.О. Харків, 2015. 67 с.
11. Галинська О.М. Фразеологічні одиниці з зоонімічним компонентом, що характеризують людей в українській, англійській і китайській мовах / Галинська О.М.//Київський національний університет харчових технологій,- с.114-118.
12. Гречина Л. Проблеми перекладу фразеологічних одиниць (на матеріалі німецької, української, латинської, російської мов / Л. Гречина // Волинь - Житомирщина. - 2002. - № 9. - С. 85-89.
13. Гуз О. П. Основи перекладознавства : конспект лекцій. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 72 с.
14. Демецька В. В. Теорія адаптації: крос-культурні та перекладознавчі проблеми : монографія. Херсон : МЧП «Норд», 2006. 378 с.
15. Зайченко С. А. (2015). Особливості перекладу сучасного китайського кінематографа [Особливості перекладу сучасного китайського кіно]. Китаєзнавчі дослідження - китайські студії, 1-2, 126-143.
16. Ісакова І. Семантика кольорів у китайській лінгвокультурі на основі фразеологізмів / І. Ісакова // Філологічний дискурс. - 2018. - Вип. 8. - С.149-157.
17. Кальниченко О. А. , Панченко Д. І. Збірник наукових праць В. О. Подміногіна з історії та теорії перекладу/ Нар. укр. акад., [каф. теорії та практики перекладу ; авт.-упоряд.О. А. Кальниченко, Д. І. Панченко]. – Харків : Вид-во НУА, 2017. – 468 с.
18. Карабан В.І. Переклад з української мови на англійську: Навчальний посібник. - Вінниця: Нова Книга, 2003.- 608 с.

19. Кірносова Н.А Засади транскрибування китайської лексики українською мовою / Н.А Кірносова // Сходознавство. — 2009. — № 45-46. — С. 38-57.
20. Кіщенко Ю. Головні особливості синхронного перекладу / Ю. Кіщенко, О. Семенюк // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство) - Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. - Випуск 89 (1). - 70-73 с.
21. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української літературної мови. – К: КДУ, 1978. – 375 с.
22. Козоріз О. П. Словосполучення та словотвір у сучасній китайській мові. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2011. С. 16–18.
23. Корольова Т. М. Особливості перекладу українських прагматонімів англійською мовою / Т. М. Корольова, О. В. Пеліна // Слов'янський збірник. - 2015. - Вип. 19. - С. 174-183 .
24. Космина В.Г. Проблеми методології цивілізаційного аналізу історичного процесу [монографія] / В.Г. Космина. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – 310 с.
25. Кочерган М.П. До питання про безеквівалентну лексику і лакуни та способи їх компенсації // Проблеми зіставної семантики. Збірник статей за доповідями Міжнародної наукової конференції з проблем зіставної семантики 23–25 вересня 1999р. / Відп. ред. М. П.Кочерган. – К., 1999. – С. 42–45.
26. Куц, М. О. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: Навчальний посібник. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2021. 197 с.
27. Матузкова О.П., Гринько О.С., Горбатюк Н.О. Стратегії та аналіз в усному та письмовому перекладі : метод. посіб. .../ О.П.Матузкова, О.С. Гринько, Н.О. Горбатюк; Одес. нац. ун-т імені І. І.Мечникова. – Одеса : ОНУ, 2020. – 67 с.

28. Нестеренко О. О. Особливості формування антонімічних пар вигуків сучасної китайської мови / О. О. Нестеренко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. - 2014. - Вип. 12. - С. 98-100.
29. Перспективи розвитку філологічних наук. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 15-16 травня 2015 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – 112 с.
30. Писанко М. Л. Навчання синхронного перекладу студентів перекладацьких спеціальностей закладів вищої освіти [Електронний ресурс] / М. Л. Писанко // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Педагогіка та психологія. - 2019. - Вип. 31. - С. 95-102.
31. Попова О.В. Професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської педагогічної освіти: монографія. Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, ВОІ СОІУ «Атлант», 2016. 645 с.
32. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : [монографія] / О. В. Ребрій. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 376 с.
33. Рибінська, Ю. А. Особливості формування навичок креативного перекладу в майбутніх перекладачів [Текст] / Ю. А. Рибінська // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2017. – № 1. – С. 136-141.
34. Смирнова М.С., Хоровець В.Є. Основи усного перекладу: Навчальний посібник для студентів спеціальності 035 Філологія. Переклад (англійська), ОС «Магістр» / Укладачі: М.С. Смирнова, В.Є. Хоровець. – Маріуполь: вид-во МДУ, 2020. – 121 с.
35. Смоляна А. Компенсація та антонімічний переклад як засоби передачі комунікативної та стилістичної рівнозначності різномовних художніх та нехудожніх текстів / А. Смоляна // К. : Лінгвістика. – Випуск 10. – 2009. с. 290–294.

36. Фоміна Л.В. Методичні рекомендації з дисципліни «Особливості перекладу художніх творів» для студентів заочно-дистанційної освіти спеціальності «Переклад» / Упоряд.: Л.В. Фоміна — Д.: Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», 2015. — 164 с.
37. Ширяев А. Ф. Синхронный перевод: Деятельность синхронного переводчика и методика преподавания синхронного перевода. – М.: Воениздат, 1979. 183 с.
38. Catford J. C . A Linguistic Theory of Translation / J. C . Catford . – Ldn ., 1965.
39. Proverbio A. M., Leoni G., Zani A. Language switching mechanisms in simultaneous interpreters: an ERP study. Neuropsychologia. 2004. No. 42. Pp. 1636–1656.
40. 中国语学新辞典. 东京. 1969. 339页.

29.05.2023.

к.пед.н.,асист. Савченко А.С.

Чащина А.А.

